

СТРАТЕГІЯ ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Лариса Олійник

FORMING INVESTMENT RESOURCES STRATEGY OF AN ENTERPRISE

Larysa Oliinyk

Анотація. В статті розглядається проблема формування інвестиційних ресурсів підприємства. Метою статті є дослідження теоретичних і практичних аспектів інвестиційних ресурсів як основи формування інвестиційної стратегії підприємства.

Розглянуто сутність інвестицій та інвестиційних ресурсів, визначено їх роль та значення на підприємстві. Наведено джерела формування інвестиційних ресурсів. За результатами проведеного дослідження щодо формування інвестиційних ресурсів розроблено низку теоретичних та практичних рекомендацій.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційні ресурси, стратегія, інвестиційна стратегія, фінансова стратегія.

Summary. The problem of formation of enterprise investment resources is considered in the article. The aim of the article is to study the theoretical and practical aspects of investment resources as the basis for forming an investment strategy of the enterprise.

The essence of investments and investment resources is considered, their role and importance at an enterprise is determined. The sources of investment resources are presented. Investment resources can be involved not only in money form but in alternative forms. In general, investment resources is a part of financial resources, as well as all types of cash and other assets, attracted as investments in the objects of business, ensuring its development, for profit and achieve another economic or other effect from investing. Sources of investments financing can be own, borrowed, attracted funds, foreign investments, budgetary funds.

Formation of investment resources is the main condition for realization of investment and innovation activity of an enterprise, inextricably linked with its goals and main directions. In the process of investment resources formation, it is necessary to determine whether the enterprise possesses sufficient potential in order to take advantage of investment opportunities, as well as to identify which internal characteristics weaken the activity of the enterprise.

According to the results of the research on the formation of investment resources, a number of theoretical and practical recommendations is developed.

Key words: investment, investment resources, strategy, investment strategy, financial strategy.

Актуальність теми дослідження. Здійснення інвестиційної діяльності є необхідною умовою стабільного функціонування і розвитку підприємства. Однак збільшення масштабів інвестування без досягнення прийнятного рівня його ефективності не забезпечує отримання необхідного економічного результату. Визначальний вплив на ефективність інвестиційної діяльності мають процеси формування і використання інвестиційних ресурсів підприємства. Інвестиції є одним з найважливіших і дефіцитних ресурсів національної економіки. Даний ресурс визначає процес інновацій, якість і конкурентоспроможність товарів на ринку, збільшує кількість робочих місць, підвищуючи зайнятість населення і рівень його життя.

Дослідженням теоретичних засад інвестиційних процесів займалися такі зарубіжні вчені, як: Г. Александер, Дж. Бейлі, І. Бернар, С. Брю, Е.Дж. Долан, А. Кейн, Ж.К. Коллі, Д. Ліндсей, К. Макконелл, У. Шарп та інші. Серед українських вчених, що вивчали дану проблему слід відмітити наступних: І.О. Бланк, В.В. Бочаров, О.М. Вовк, С.В. Войтко, Г.В. Возняк, О.А. Гавриш, В.Г. Герасимчук, О.А. Зінченко, О.Є. Кузьмін, В.П. Савчук, О.О. Терещенко та інші. Проте дана проблема має високе практичне значення, що

обумовлює необхідність проведення подальших досліджень інвестиційної діяльності підприємства.

Метою статті є дослідження теоретичних і практичних аспектів інвестиційних ресурсів як основи формування інвестиційної стратегії підприємства.

Основний текст. Інвестиції завжди були у центрі уваги концепцій економічної думки як на макро-, так і на мікрорівні. Залучення інвестиційних вкладень є ключовим завданням підприємства будь-якого масштабу та сфери діяльності. Наявність фінансових інвестицій сприяє підвищенню інвестиційної привабливості та збільшенню вхідних грошових потоків [1, Dutova, Shcherbina, 2018, p. 902]. В законодавстві України інвестиції визначені як всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект [2]. Інвестиції являють собою спосіб вкладення капіталу, який повинен забезпечити збереження або зростання вартості капіталу і принести позитивну величину доходу [3, Dyba, 2015]. Важливість інвестицій підкреслюється функціями, які вони виконують, а саме:

1. Відтворювальна функція інвестицій забезпечує необхідні умови для нормального здійснення виробничого процесу. Завдяки їм підприємства отримують можливість купувати і використовувати сировину і матеріали, комплектуючі вироби, різні види палива та енергії, технологічне і силове обладнання, різноманітні транспортні засоби, інструмент, робочу силу різних професій і кваліфікацій і багато іншого. За рахунок інвестицій підприємства модернізують, розширюють і вдосконалюють виробництво.

2. Розподільна функція інвестицій полягає в тому, що вони "беруть участь" у перерозподілі, формуванні доходів інвесторів, емітентів і посередників. Завдяки цій функції, інвестиції виконують роль стимулу високоефективного, прибуткового виробництва, так як кожен з учасників інвестиційного процесу зацікавлений в отриманні більш високого доходу. Тому інвестори і прагнуть вкладати свої фінансові ресурси в найбільш привабливі інвестиційні проекти.

3. Екологічна функція інвестицій визначається тим, що інвестиції в виробництво є одним з найважливіших факторів, що сприяють збереженню, відновленню та поліпшенню навколишнього середовища. Інвестиції дозволяють підприємствам застосовувати в своїй діяльності найбільш сучасну техніку, енергоощадні, маловідходні технології, найбільш сприятливі для навколишнього середовища методи впливу на речовини природи, більш кваліфіковану робочу силу.

4. Соціальна функція інвестицій характеризується тим, що інвестиції є необхідною передумовою для автоматизації праці з метою поліпшення умов її здійснення. Це викликає необхідність в підвищенні кваліфікації та рівня освіти працівників, зайнятих у виробництві, зростання їх соціалізації. Інвестиції сприяють звільненню працівників від механічних виконавчих функцій, забезпечують умови їх автономності та мобільності у виробництві, що є необхідною умовою гнучкості виробництва.

В сучасних умовах господарювання джерела інвестицій для підприємства мають розгалужений характер. Саме ж поняття "інвестиційні ресурси" розглядаються різними дослідниками неоднозначно.

Деякі дослідники [4, Bocharov, 2008] ототожнюють інвестиційні ресурси з фінансовими та розглядають їх як сукупність наявних у розпорядженні підприємства коштів, які можна використовувати в процесі поточної та інвестиційної діяльності. Згідно іншого підходу [3, Dyba, 2015], інвестиційні ресурси визначаються як цінності, якікладають в інвестиційні проекти з метою приросту багатства в тому або іншому вигляді.

І.А. Бланк вважає, що тільки частка сукупних фінансових ресурсів підприємства, що спрямовується для здійснення вкладень в різні об'єкти реального і фінансового інвестування, що забезпечують реалізацію його стратегічних цілей і програм, є інвестиційними ресурсами [5, Blank, 2011].

Л.А. Феняк розглядає інвестиційні ресурси як грошові, матеріальні та нематеріальні цінності, які використовує суб'єкт господарювання (інвестором) у процесі їх вкладання в об'єкти інвестування з метою отримання прибутку чи досягнення соціального ефекту [6, Feniak, 2010].

Таким чином, крім грошової форми, інвестиційні ресурси можуть залучатися в альтернативних формах. У загальному вигляді під інвестиційними ресурсами розуміється частина фінансових ресурсів, а також всі види грошових і інших активів, залучених в якості вкладень в об'єкти (інструменти) його господарської діяльності, що забезпечують його розвиток, для отримання прибутку і досягнення іншого економічного або іншого ефекту від інвестування. Джерелами фінансування інвестицій можуть бути власні, позикові, залучені кошти, іноземні інвестиції, бюджетні кошти. Останнім часом велика увага приділяється грантам як джерелу інвестиційних ресурсів. Існує багато класифікацій джерел формування інвестиційних ресурсів. Зокрема в законі України "Про інвестиційну діяльність" зазначено, що інвестиційна діяльність може здійснюватися за рахунок [2]:

- власних фінансових ресурсів інвестора (прибуток, амортизаційні відрахування, відшкодування збитків від аварій, стихійного лиха, грошові нагромадження і заощадження громадян, юридичних осіб тощо);
- позичкових фінансових коштів інвестора (облігаційні позики, банківські та бюджетні кредити);
- залучених фінансових коштів інвестора (кошти, одержані від продажу акцій, пайові та інші внески громадян і юридичних осіб);
- бюджетних інвестиційних асигнувань;
- безоплатних та благодійних внесків, пожертвувань організацій, підприємств і громадян.

Багато вчених поділяють інвестиційні ресурси на внутрішні та зовнішні (рис. 1).

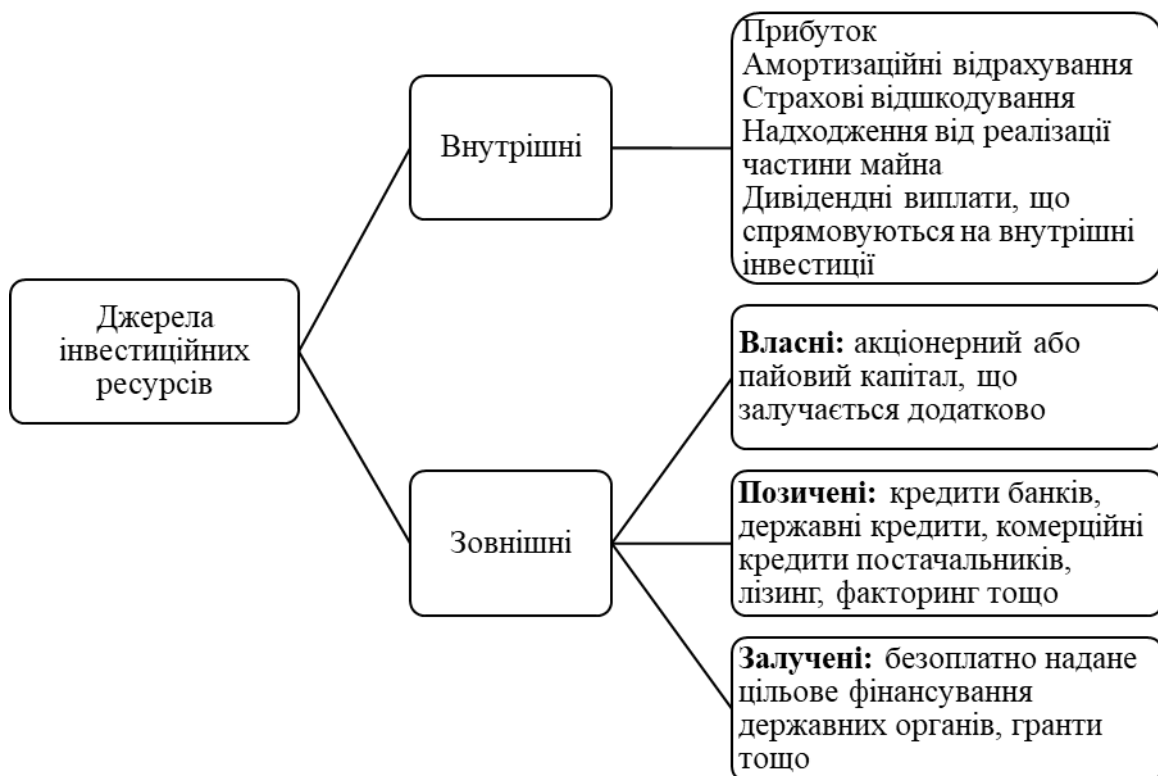

Рис. 1: Джерела формування інвестиційних ресурсів підприємства

Структура джерел фінансування формується залежно від багатьох чинників, зокрема від оподаткування доходів підприємств, темпів зростання реалізації товарної продукції та їх стабільності, структури активів підприємств, стану ринку капіталу, відсоткової політики комерційних банків, рівня управління фінансовими ресурсами

підприємства, стратегічних цільових фінансових рішень. Отже, одним із найважливіших завдань підприємства є вибір оптимальних способів фінансування його поточної діяльності та нових інвестиційних проектів [7, Tsyhyl, 2011, p. 129].

Слід зазначити, що ефективне управління інвестиційними ресурсами повинно здійснюватися на основі стратегічного підходу. Розробка стратегії формування інвестиційних ресурсів безпосередньо пов'язана з успішним і ефективним розвитком підприємства. Вона визначає механізми забезпечення інвестиційних цілей, дозволяє оцінити інвестиційні можливості організації, виявляє наявність власних джерел фінансування, визначає можливість реалізації нових непередбачених інвестиційних проектів тощо.

Стратегія формування інвестиційних ресурсів підприємства є складовою частиною фінансової стратегії підприємства в цілому, а в її складі – стратегії формування фінансових ресурсів та інвестиційної стратегії. Інвестиційну стратегію можна представити як генеральний напрямок інвестиційної діяльності підприємства, проходження якого в довгостроковій перспективі має привести до досягнення інвестиційних цілей і отримання очікуваного інвестиційного ефекту. Розробка інвестиційної стратегії базується на визначенні довгострокових пріоритетів розвитку підприємства, визначення цілей розвитку, оцінці та виборі найбільш перспективних і вигідних напрямів вкладень капіталу, стратегічних альтернатив [5, Blank, 2011]. Розробка інвестиційної стратегії дозволяє спрогнозувати ті чи інші несприятливі умови в зовнішньому інвестиційному середовищі і дозволяє виробити механізми реакції на них; допомагає визначити конкурентні переваги.

Місце стратегії формування інвестиційних ресурсів в загальній стратегічній діяльності підприємства зображено на рис. 2.

Рис. 2: Місце стратегії формування інвестиційних ресурсів в загальній стратегічній діяльності підприємства

Формування інвестиційних ресурсів носить регулярний, безперервний характер і супроводжує всі стадії життєвого циклу підприємства. Формування інвестиційних ресурсів є головною умовою реалізації інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства, нерозривно пов'язано з його цілями та основними напрямками.

Стратегія формування інвестиційних ресурсів спрямована на залучення капіталу з різних джерел на основі обґрунтування інвестиційних проектів та їх фінансової підтримки. При цьому для кожного інвестиційного проекту форми залучення капіталу можуть мати різний характер.

Стратегія формування інвестиційних ресурсів підприємства являє собою сукупність стратегічних цілей і управлінських рішень по їх досягненню, що включають вибір необхідного обсягу залучення інвестиційних ресурсів; визначення оптимальної структури джерел їх формування з урахуванням галузевих особливостей підприємства, найбільш ефективних організаційних форм і методів фінансування інвестиційної діяльності з позицій збільшення його вартості і мінімізації рівня фінансових та проектних ризиків [8, Tovt, 2008].

Детально процес розробки стратегії формування інвестиційних ресурсів визначив І.А. Бланк, виділивши наступні етапи [5, Blank, 2011]:

1. Аналіз стану інвестування в попередньому періоді.
2. Визначення загального обсягу інвестування в майбутньому періоді.
3. Вибір форм інвестування.
4. Розробка інвестиційних якостей окремих фінансових інструментів.
5. Оцінка інвестиційних якостей окремих фінансових інструментів з урахуванням фактору ризику.
6. Формування портфеля фінансових інвестицій.
7. Забезпечення ефективного оперативного управління портфелем фінансових інвестицій і контролю реалізації інвестиційних програм.

У процесі формування інвестиційних ресурсів потрібно визначити, чи достатнім потенціалом володіє підприємство для того, щоб скористатися інвестиційними можливостями, а також виявити, які внутрішні характеристики послаблюють діяльність підприємства. Для цього доцільно використовувати методи стратегічного аналізу:

- SWOT-аналіз;
- PEST-аналіз;
- 5 конкурентних сил М. Портера;
- аналіз життєвого циклу продукту і галузі;
- вимірювання та прогнозування місткості ринку;
- ланцюжок створення цінності;
- техніки аналізу внутрішнього середовища.

Розробка стратегії формування інвестиційних ресурсів підприємства включає сукупність етапів, які дозволяють приймати найбільш ефективні та економічно обґрунтовані управлінські рішення (рис. 3).

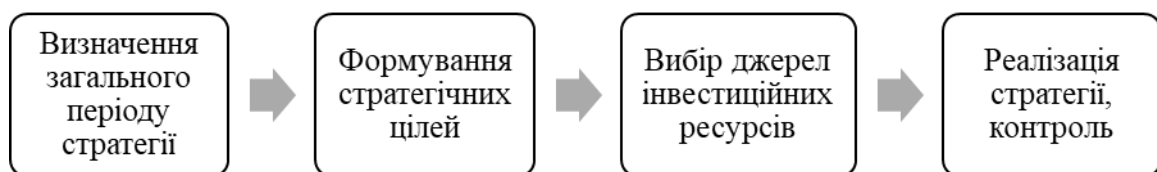

Рис. 3: Етапи розробки стратегії формування інвестиційних ресурсів

Вагоме значення має вибір джерел інвестиційних ресурсів, який передбачає виявлення потреби в інвестиційних ресурсах, визначення їх основних характеристик. До останніх слід віднести: обсяг необхідних інвестиційних ресурсів, часовий період появи необхідної потреби в інвестиційних ресурсах, бажаний термін залучення потрібних інвестиційних ресурсів, цільове призначення.

Висновки. Стратегія формування інвестиційних ресурсів підвищує ефективність інвестиційної діяльності підприємства і привертає увагу потенційних інвесторів до неї. Особливістю процесу формування інвестиційних ресурсів є його регулярний характер.

Вагоме значення відіграє вибір джерел інвестиційних ресурсів, серед яких виділяють власні, позикові, залучені кошти, іноземні інвестиції, бюджетні кошти.

Список використаних джерел:

- [1] Дутова Н.В., Щербіна А.О. Організація обліку фінансових інвестицій на підприємстві. *Електронне наукове видання «Економіка та суспільство»*. 2018. № 16. С. 901–907.
- [2] Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 грудня 1991 року, № 1560-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646
- [3] Дибя О. Наукові підходи та прикладні аспекти визначення інвестицій. *Ринок цінних паперів України*. 2015. № 11-12. С. 53–59.
- [4] Бочаров В.В. Инвестиции: учебник для вузов. Санкт-Петербург: Питер, 2008. 199 с.
- [5] Бланк И.А. Управление финансовыми ресурсами. Москва: Омега-Л: Эльга, 2011. 768 с.
- [6] Феняк Л.А. Джерела формування інвестиційних ресурсів. *Збірник наукових праць ВНАУ*. 2010. № 36. С. 134–139.
- [7] Цигиль І.Я. Джерела формування інвестиційних ресурсів сучасного підприємства. *Сучасні проблеми економіки і менеджменту: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції*. (Львів, 10-12 листопада 2011 року). Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2011. С. 660–661.
- [8] Товт Т.І. Особливості фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 3(81). С. 102–108.

References

- [1] Dutova, N.V., & Shcherbina, A.O. (2018). Orhanizatsiia obliku finansovykh investytsii na pidpryemstvi [Organization of accounting of financial investments at the enterprise]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economics and Society*, Vol. 16, 901-907. Retrieved from www.economyandsociety.in.ua/journal-16/23-stati-16/2091-dutova-n-v-shcherbina-a-o [in Ukrainian].
- [2] Pro investytsiinu diialnist: Zakon Ukrainy [On Investment Activity: The Law of Ukraine]. (1991). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Supreme Council of Ukraine*, 47 [in Ukrainian].
- [3] Dyba, O. (2015). Naukovi pidkhody ta prykladni aspekty vyznachennia investytsii [Scientific approaches and applied aspects of investment definition]. *Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy – Securities market of Ukraine*, Vol. 11-12, 53-59 [in Ukrainian].
- [4] Bocharov, V.V. (2008). *Investytsii [Investments]*. Saint Petersburg: Piter [in Russian].
- [5] Blank, I.A. (2011). *Upravleniie finansovymi resursami [Management of financial resources]*. Moscow: Omega-L: Elga [in Russian].
- [6] Feniak, L.A. (2010). Dzherela formuvannia investytsiinykh resursiv [Sources of formation of investment resources]. *Zbirnyk naukovykh prats VNAU – Collection of scientific papers of VNAU*, Vol. 36, 134-139 [in Ukrainian].
- [7] Tsyhyl, I.Ia. (2011). Dzherela formuvannia investytsiinykh resursiv suchasnoho pidpryemstva [Sources of formation of investment resources of modern enterprise]. Proceeding from Modern Problems of Economics and Management: *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia (10-12 lystopada 2011 roku) – International Scientific and Practical Conference*. (pp. 660-661). Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky [in Ukrainian].
- [8] Tovt, T.I. (2008). Osoblyvosti finansuvannia innovatsiinoi diialnosti pidpryemstv v Ukraini [Features of financing of innovative activity of enterprises in Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of economy*, Vol. 3(81), 102-108 [in Ukrainian].

Biography of the author:

Name: Oliinyk Larysa.

Academic titles: PhD in economic science, Associate Professor.

Organization: Vasyl` Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine.

Personal e-mail: lar.olijnyk@donnu.edu.ua.